

Meer diversiteit in de gemeenteraden

Tal van organisaties, zoals het Instituut voor Publiek en Politiek (IPP), het Landelijk Overleg Minderheden (LOM) en Forum, voeren – evenals de overheid – al jaren activiteiten uit om het aandeel vrouwen en allochtonen in politieke functies te vergroten. Dat was in het bijzonder het geval in de periode voorafgaand aan de gemeenteraadsverkiezingen van 7 maart 2006. Na de verkiezingen heeft het IPP onderzoek gedaan naar de mate van diversiteit in de nieuwe raden. Zijn er meer vrouwen en allochtonen in de gemeenteraden gekomen?

Opzet onderzoek

Het IPP heeft na de verkiezingen van 7 maart de griffiers van alle 458 gemeenten gevraagd hoeveel raadsleden er in hun gemeente zijn en hoe groot het aandeel vrouwen en allochtonen daarvan is. Van de allochtone raadsleden is eveneens gevraagd voor welke partij ze in de raad zitten, wat hun etnische afkomst is en van welk geslacht ze zijn. De gegevens zijn door de griffiers ingevoerd op een website, waartoe elke gemeente met een eigen code toegang had.

Er zijn ruim 9500 gemeenteraadszetels. Bij de verkiezingen van maart 2006 ging het om circa 8800 zetels. In een aantal gemeenten hebben vanwege gemeentelijke herindelingen geen verkiezingen plaatsgevonden. Vrouwen en allochtonen uit deze gemeenten zijn echter wel meegenomen in de telling – zij zitten immers nu ook in de raad. De leden van de Amsterdamse stadsdeelraden en de Rotterdamse deelgemeenteraden worden apart vermeld.

De resultaten

- Aandeel vrouwen van 24% gestegen naar 26%
- Helft meer allochtone raadsleden
- Aantal allochtone vrouwen verdubbeld
- Raadsleden van Turkse afkomst grootste groep
- Nauwelijks steun voor partijen op etnische of islamitische basis
- PvdA heeft veruit meeste allochtone raadsleden

Vrouwen

Het is de eerste keer dat het IPP naast het aantal allochtonen ook het aantal vrouwen in de gemeente-

Wie is allochtoon?

Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) hanteert de definitie dat iemand tot de allochtonen wordt gerekend als ten minste één van diens ouders in het buitenland is geboren. Het IPP-onderzoek beperkt zich tot allochtonen uit die etnische groepen waarop het integratiebeleid van de overheid is gericht: de klassieke migrantengroepen die vertegenwoordigd zijn in het LOM: mensen afkomstig uit Suriname, Nederlandse Antillen, Turkije, Marokko, de Zuid-Europese landen (waaronder voormalig Joegoslavië), de Molukken en China, plus de nieuwe migrantengroepen die in het LOM vertegenwoordigd zijn door de stichting Vluchtelingen-Organisaties Nederland (VON). De grootste groepen nieuwe migranten zijn afkomstig uit Afghanistan, Irak, Iran en Somalië. Op de Zuid-Europeanen na behoren alle groepen tot de niet-westerse allochtonen.

raden heeft onderzocht. Het aandeel vrouwen in de gemeenteraden is gestegen van 24% in 2002 naar 26% in 2006. Er zijn in maart 2467 vrouwen in de gemeenteraden gekozen, in 2002 waren dit er volgens het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) 2120, een stijging van 347 vrouwen. Het streefcijfer voor het aandeel vrouwen in de gemeenteraden zoals vastgelegd in het Meerjarenbeleidsplan Emancipatie van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (35% in 2004, 45% in 2010), is daarmee niet gehaald.

Een nauwkeurige blik leert dat het percentage vrouwen in de gemeenteraad hoger is in de grote steden. In Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht zijn er van de 180 raadsleden 74 vrouw, dat is 41%. In de 631 gemeenten, waar de vier grote steden deel van uitmaken, zijn 413 van de 1174 raadsleden vrouw, en dat is 35%. Negen van de 458 gemeenten hebben geen vrouwen in de raad.

Nu het aandeel vrouwen in de gemeenteraden al een aantal raadsperioden blijft steken rond de 25%, dringt de vraag zich op of hiermee de bovengrens is bereikt. In de Tweede Kamer is het aandeel vrouwen inmiddels gestegen naar 40%, maar lokaal is er slechts mondjesmaat progressie.

Opkomst allochtonen gemeenteraadsverkiezingen

	Amsterdam				Rotterdam			
	1994	1998	2002	2006	1994	1998	2002	2006
Turken	67	39	30	44	28	42	53	47
Marokkanen	49	23	22	35	23	33	39	55
Surinamers/ Antillianen	30	21	26	24	24	25	25	51
Opkomst gemeente	57	46	48	51	57	48	55	58

Allochtonen

Het was *de* verrassing van de gemeenteraadsverkiezingen van 2006: de relatief hoge opkomst en het stemgedrag van de allochtone kiezers, met als resultaat dat het aantal allochtone raadsleden flink is toegenomen. Voorafgaand aan de verkiezingen had bureau Motivaction op basis van onderzoek in een aantal steden al voorspeld dat de opkomst onder allochtonen hoger zou zijn dan bij de verkiezingen van 2002. Op de verkiezingsdag zelf heeft het Instituut voor Migratie en Etnische Studies (IMES) onder meer in Amsterdam en Rotterdam onderzoek gedaan naar de opkomst onder allochtone stemgerechtigden. Daaruit blijkt dat de opkomst van allochtonen in procenten weliswaar lager is dan die van alle kiesgerechtigden van deze steden, maar dat de meeste etnische groepen meer dan bij voorgaande verkiezingen van hun stemrecht gebruik hebben gemaakt (*zie tabel 1*).

Er zijn 302 allochtonen in de Nederlandse gemeenteraden gekozen, een toename van bijna 50% ten opzichte van 2002. In de vier grote steden is het aandeel allochtone raadsleden 20%, in de G31 11% en in heel Nederland 3% (*zie tabel 2*). Het aandeel niet-westerse allochtonen in de Nederlandse bevolking is 10%; tellen we de Zuid-Europeanen daarbij op, dan is het aandeel allochtonen waar dit onderzoek naar refereert 11%. Met een representatie van 3% kunnen we bepaald niet spreken van een evenredige vertegenwoordiging.

Tabel 2

Stedengroep	raadsleden	allochtonen	%
G4	180	37	20
G27	994	95	
G31	1174	132	11
NL	9558	302	3

Kijken we naar de verdeling over de politieke partijen, dan zien we dat de PvdA met 183 allochtone raadsleden veruit koploper is, gevolgd door GroenLinks met 34, het CDA met 28 en de lokale partijen met 26 allochtone raadsleden. Het aantal allochtone raadsleden voor de PvdA en de SP – beide winnaars van de verkiezingen – is meer dan verdubbeld. Het aantal allochtone VVD-raadsleden is eveneens toegenomen, terwijl die partij over het gehele land juist zetels verloor (*zie tabel 4*). Uit het onderzoek van het IMES blijkt dat 80-85% van de allochtonen in Amsterdam en Rotterdam op de PvdA hebben gestemd. Kijken we naar het percentage allochtone raadsleden per partij, dan zien we dat de (landelijke) linkse partijen het hoogst scoren, de overige partijen blijven steken rond 1%. Opmerkelijk is dat ChristenUnie/SGP geen enkel allochtoon raadslid heeft (*zie tabel 5*).

Etniciteit

De 157 raadsleden van Turkse afkomst vormen veruit de grootste groep, evenals bij eerdere verkiezingen. De omvang van de Marokkaanse groep raadsleden is aanzienlijk toegenomen, namelijk van 26 naar 66, en daarmee is deze groep voor het eerst groter dan de groep van Surinaamse afkomst met 38 raadsleden (*zie tabel 3*).

Tabel 3

Allochtone raadsleden naar etniciteit

Groep	2006	2002	1998	1994
Turkije	157	113	74	32
Marokko	66	26	21	7
Suriname	38	36	33	21
Antillen	6	5	8	1
Overig	35	24	14	12
Totaal	302	204	150	73

Tabel 4

Naar afkomst en politieke partij 2006

	PvdA	CDA	VVD	GroenLinks	SP	Lokaal	D66	Solidair Nederland	Duurzaam Nederland	Islam Democraten	Totaal
Turkije	86	24	5	19	8	12	1	0	1	1	157
Marokko	48	1	0	8	2	7	0	0	0	0	66
Suriname	23	3	6	3	0	2	0	1	0	0	38
Antillen	4	0	1	0	0	1	0	0	0	0	6
Overig	22	0	2	4	3	4	0	0	0	0	35
Totaal	183	28	14	34	13	26	1	1	1	1	302
In 2002:	84	41	9	33	5	31	1	-	-	-	204

Tabel 5

Percentage allochtone raadsleden per partij 2006

	PvdA	CDA	VVD	Groen Links	SP	Lokaal/ Leefbaar	CU/ SGP	D66	Solidair Nederland	Duurzaam Nederland	Islam Democraten
Totaal zetels	2150	1950	1352	544	342	ong.2400	ong.640	177	1	1	1
allochtonen	183	28	14	34	13	26	0	1	1	1	1
% allochtonen	8,5%	1,4%	1%	6,3%	3,8%	1,1%	0%	0,6%	100%	100%	100%

Deze verschillen kunnen niet verklaard worden door de omvang van de verschillende bevolkingsgroepen (zie tabel 6).

De Turkse, maar ook de Marokkaanse kandidaten, hebben intensief campagne gevoerd onder hun eigen achterban. Van de 34 allochtone raadsleden in de G31 die met voorkeurstemmen zijn gekozen, waren er 22 van Turkse en 8 van Marokkaanse afkomst. De Surinaamse en Antilliaanse gemeenschappen zijn in Nederland het best geïntegreerd, maar als groeperingen zijn ze in vergelijking met de andere etnische groepen in de lokale politiek slechter vertegenwoordigd.

Allochtone vrouwen

Verrassend is ook de stijging van het aantal vrouwelijke raadsleden van allochtone afkomst. Van de 302 allochtonen zijn er 196 man en 106 vrouw. Het aandeel vrouwen is ten opzichte van 2002 verdubbeld, van 53 naar 106. Van de allochtone raadsleden is 35% vrouw, dit is bijna 10% meer dan het aandeel vrouwen van alle raadsleden, namelijk 26% (zie tabel 7).

Kijken we naar het aandeel vrouwelijke raadsleden binnen de verschillende etnische groepen, dan zien we dat de Turkse groepering in absolute zin weliswaar de meeste vrouwen 'levert', maar verhoudingsgewijs het laagst scoort, bijna op het gelijke niveau als de vrouwen onder alle raadsleden in Nederland (zie tabel 8).

Tabel 6

Bron: CBS

Omvang etnische groepen (1/1/2005) raadsleden 2006

Turkije	358.000	157
Suriname	328.000	38
Marokko	315.000	66
Ned.Antillen/Aruba	130.000	6

Tabel 7

Aandeel allochtone vrouwen per partij

Partij	aantal allochtonen	van wie vrouw	%
PvdA	183	67	37
GroenLinks	34	15	44
CDA	28	4	14
Lokaal/leefbaar	26	7	27
VVD	14	6	43
SP	13	7	54
D66	1	0	0
Duurzaam Nederland	1	0	0
Islam Democraten	1	0	0
Solidair Nederland	1	0	0
	302	106	35

Tabel 8

Aandeel vrouwen naar etnische groep

Groep	totaal	vrouw	%
Turkije	157	40	25
Marokko	66	22	33
Suriname	38	22	58
Antillen	6	4	67
Overig	35	18	51
Totaal	302	106	35

Nieuwe partijen

De afgelopen jaren zijn er verschillende initiatieven van allochtonen geweest om partijen op te richten op etnische dan wel islamitische grondslag. De Arabisch Europese Liga (AEL) had aangekondigd aan de lokale verkiezingen mee te doen en er is een moslimdemocratische partij in oprichting geweest. In een aantal grote steden hebben uiteindelijk Duurzaam Nederland en Solidair Nederland aan de verkiezingen meegedaan. In Den Haag deden – naast enkele allochtone splinters – ook de Islam Democraten mee. De drie genoemde partijen hebben elk slechts één zetel behaald, waarvan twee in Den Haag. Allochtonen geven kennelijk de voorkeur aan de gevestigde politieke partijen, sluiten zich daarbij aan als leden, stellen zich kandidaat en worden vervolgens als raadsleden gekozen.

Diversiteit in de colleges van B en W

In de vorige collegeperiode had van de vier grote steden alleen Amsterdam allochtone wethouders. De stad begon in 2002 met één allochtone wethouder, in de loop der tijd kwamen er door tussentijdse wijzigingen twee bij. Bij de collegevorming 2006 zijn in Rotterdam twee allochtone wethouders benoemd, in Den Haag en Amsterdam elk één. Een quickscan langs de G31 leert dat er van de 169 wethouders 39 vrouw zijn en 7 van allochtone afkomst, van wie 5 mannen en 2 vrouwen. Van de 7 allochtone wethouders zijn er 5 van de PvdA, 1 van het CDA en 1 van GroenLinks. In de G31 zijn er 7 vrouwelijke burgemeesters. Geen van de burgemeesters is allochtoon (zie tabel 9).

Tabel 9

Steden	Burgemeesters (waarvan vrouw)	Wethouders (waarvan vrouw) (allochtoon)
G4	4 (1)	29 (7) (4)
G27	27 (6)	140 (32) (3)
G31	31 (7) 23%	169 (39) (7) 23% 4%

De Amsterdamse stadsdelen en Rotterdamse deelgemeenten

Amsterdam is onderverdeeld in 14 stadsdelen, die worden bestuurd door 322 deelraadsleden, van wie er 81 van allochtone afkomst zijn (25%). Twee stadsdelen

hebben een allochtone stadsdeelvoorzitter, namelijk Zuidoost en Slotervaart. Er zijn in de stadsdelen 7 allochtone portefeuillehouders (bestuurders). Rotterdam heeft 12 deelgemeenten, die tezamen 248 deelraadsleden hebben, van wie er 50 van allochtone afkomst zijn (20%). Twee deelraden hebben een allochtone voorzitter, te weten Delfshaven en Noord. Er zijn in de Rotterdamse deelgemeenten 3 allochtone portefeuillehouders. Na protest van vooral Turkse deelraadsleden in het stadsdeel Feijenoord over de vermeende eenzijdige samenstelling van het deelgemeentebestuur is afgesproken dat er binnen een half jaar nog een allochtone portefeuillehouder bij komt. Zowel in Amsterdam als in Rotterdam is circa eenderde van de bevolking van niet-westerse afkomst.

Conclusie

Het aandeel vrouwen in gemeenteraden is niet spectaculair gestegen. Om het streefcijfer van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid voor 2010 te halen (45% vrouwen), moet er nog heel wat gebeuren. De opkomst van de allochtone kiezers en de toename van allochtone raadsleden zijn positieve zaken. Veel allochtonen en moslims hebben op deze manier een antwoord gegeven op de verharding in politiek en samenleving ten aanzien van migrantengroepen. Ze hebben hun stem uitgebracht op gevestigde politieke partijen en dus niet gekozen voor eigen etnische of islamitische partijen. Ze hebben gebruik gemaakt van de mogelijkheid om via voorkeurstemmen invloed uit te oefenen op de samenstelling van de fracties. Een kwart van de kiesdeler was al voldoende om in de raad te komen. Ook vrouwen hebben daarvan weten te profiteren. Door de grote verschuivingen tussen en in de politieke partijen zijn er veel nieuwe, onervaren raadsleden aangetreden, autochtonen en allochtonen. Het is in eerste instantie de verantwoordelijkheid van de politieke partijen en fracties om de nieuwe raadsleden ondersteuning te bieden en te begeleiden. Forum en het IPP ontwikkelen een thematisch trainingsaanbod om daar waar wenselijk is een bijdrage te leveren.

Meer informatie: Lisette Dekker, l.dekker@publiek-politiek.nl, tel. 020-5217657 of met Brahim Fattah, b.fattah@publiek-politiek.nl, tel. 020-5217667